

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Prima Pars. Ad Romanum Pontificem tanquam ad summum Ecclesiæ Pastorem, Petrique in Apostolatu successorem pertinere, Prædicatores pro fide propaganda mittere in universum orbem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

LIBER SECUNDUS,

AD QUEM POTISSIMUM

PERTINEAT INFIDELIVM SALVTEM PROCVRARE.

PRIMA PARS.

Ad Romanum Pontificem tanquam ad summum Ecclesiæ Pa-
storem, Petrique in Apostolatu successorem pertinere,
Prædicatores pro fide propaganda mittere in
universum orbem.

CAPVT I.

NEmini dubium est, modo Catholicè sapiat, sancti Evangelij Ecclesiæque Christi per totum orbem propagationem, ad Romani summique Pontificis auctoritatem spectare. Id enim & auctoritas tam scripturæ, quam Patrum, & ratio ipsa, ac demum innumera summorum Pontificum exempla testantur.

Joan. vii. In primis enim, cum Dominus *Joan. ult.* illis verbis, *Pasce oves meas*, Petro, ejusque successoribus ovile dominicum commiserit, ut Patres omnes fateantur, non solum illi oves jam congregatas illius loci aut temporis pascere, sed omnes tam illius, quam futuri temporis dispersas ac dissipatas (quin potius nondum oves) quærere, ut oves fiant, atque ut intra septa Evangelij cum reliquo grege pascantur, evocare commisit, de quibus sanè Christus *Joan. x.* affirmauit: *Alis oves habeo quas non sunt ex hoc ovili, quas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile & unus Pastor.* Quibus sanè verbis Dominus locutus est de populo Gentili, & Judaico nondum ad fidem converso, qui est secundum præsentem justitiam ab Ecclesia sit alienus, & secundum æternam electionem ad eandem est vocatus. Cum igitur has oves etiam commisisset Petro his verbis, *Pasce oves meas*, & ipse Dominus fateatur oportere illas adduci, constat hoc Petro & ejus successoribus divinitus fuisse commissum: Nam ut Chrysost. ait *lib. 2. de Sacerdotio.* Quamobrem ille (id est Christus) sanguinem suum effudit, certè ut errantes oves in unum congregaret, quam curam tum Petro, tum ejus successoribus committebat.

Isaie 6. Accessit etiam cum sine multa Prophetarum vaticinia Ecclesiam Christi Dei que sponsam, ad agnitionem divinæ veritatis adducturam omnes gentes, ut manifestè *Isaie* docuit *cap. 54.* Ubi introducit Deum sic loquentem Ecclesiæ suæ: *Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum extende, ne parcas, longas fac funiculos tuos, & clavos tuos consolida, ad dexteram enim & ad levam penetrabis, & semen tuarum gentes hereditabit.* Similiter *cap. ult.* *Isaie* prædicitur fore, ut Ecclesia mittat operarios in omnem Regionem, qui Asiam, Africam, Europamque percurrant, quousque ad Insulas ultimæ per venerint, nullum que sit hominum genus tam remotum, nec sit loquela, nec sermo gentium adeo barbatus, ubi non audiantur & resonent verba eorum; & ponam in eis, inquit divinus vates, signum, & mittam ex eis, qui salvati fuerint ad gentes in mare, in *Africam*, & *Lydiam*, tendentes sa-

gittam, in *Italiam* & *Graciam*, ad insulas longè, ad eos qui non audierunt, & non viderunt gloriam meam gentibus, & adducunt omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino. Frequens est sermo apud *Isaiam* de vocatione gentium ad Ecclesiam, apudque alios Prophetas generale est hoc vaticinium. Hæc autem magnifica jam prædè à DEO facta promissio de vocatione gentium ad Ecclesiam, nusquam re ipsa adimpleta est usque ad Evangelij promulgationem, qua per Petrum ejusque successores gentes erant convocandæ, & ad veri luminis agnitionem adducendæ, ut expressè demonstrant ea, quæ *Lucas Actuum 10.* narrat; ait enim, Petrum dum commoraretur in Joppe, à senibus abstractum vidisse vas quoddam instar magni lintei, è quatuor capitibus cælitus demitti, in quo erant omnia quadrupedia terræ, & feræ (sic est in Græco *θηρία*) & serpentina, & volatilia terræ, dictumque Petro: *macta & comede*, qui respondit, se id nequaquam facturum, quando illa essent immunda. Tum divinitus illi dictum, immunda non esse quæ Deus effecerit pura. Hoc vero ter accidit Petro, donec in cælum vas est receptum. Et quidem ita hujusmodi gentes, quæ immundæ ab Hebræis habebantur, ad verum Dei cultum & Sacra Christiana vocatas esse scribit ibidem *Lucas*. Futurum namque erat, ut omnes ad Ecclesiam è quatuor mundi partibus (ait *Augustinus*) venirent; nam Petrus Ecclesiam refert, ejus personam sustinent, & adhuc sustinent ejus successores: occidendique erant & manducandi ab ipso Petro, ejusque successoribus; occidendi inquam, ut *Augustinus* ipse interpretatur, id est, ut interficerent in eis vitam præteritam, qua non noverant Christum, & transirent in corpus ejus, tanquam in novam vitam societatis Ecclesiæ salutem Gentium eluriret. Hactenus *Augustinus*.

Hæc igitur visione Petro, ejusque successoribus non solum fuit demonstratum Gentes ad Ecclesiam esse traducendas, sed & ipsum debere tanquam ex suo officio eas vocare, & adducere; id enim manifestè significatur illis verbis: *Surge Petre, occide & manduca.* Nam capitis est manducare, & per manducationem trajicere cibum in stomachum, & illum sibi incorporare, significans hæc metaphora, Petro convenire, ut ipse tanquam caput Ecclesiæ Infideles convertat, & efficiat Ecclesiæ membra. Hæc igitur voce Petri successores cælitus quotidie admonentur, etsi non exteriore, interna tamen inspiratione: *Surge, Petre, occide & manduca*, hoc est, fac ut gentium ritus, idola, & infidelitatis fibræ extirpentur, istaque animalia immunda per prædicationem Evangelij, susceptamque fidem omnibus errorum sordibus expurgata mandu-

manduca, & in Ecclesia stomachum, qui animarum salutem summè esurit, committit. Adjungamus his quod cum Ecclesia debeat crescere, donec in toto mundo Evangelij lumen resplendeat, sinque unum ovile & unus Pastor; Deusque velit omnes homines salvos fieri, & ad veritatis agnitionem venire, præceptumque sit Apostolis, *Ite, predicare Evangelium omni creatura*, non tantum pro ipsi, sed & pro eorum successoribus, ac deinceps ecclesia Romana sit, quæ inter alias merito Apostolica functione gloriatur; & summus Pontifex Apostolicus, & sedes ejus Apostolica ab omnibus simpliciter, & per antonomasiam vocetur, quia Apostolorum tenet non solum doctrinam, sed etiam in Apostolico officio hæreditariam successionem; nemo est qui dubitare possit, ad providentiam divinam spectare, unum seligere, cui onus hoc, nempe adducendi oves ad Evangelij caulas prædicandi Gentibus fidem, & Apostolici muneris functio incumbere, & qui proposito sibi divinæ voluntatis & ordinationis sine, seligeret animarum salutis media. Hic autem non est alius nisi summus Pontifex ecclesiæ caput, vicarius Christi, Petri successor, & totius orbis Pater. Neque enim ob id solum *Apostolicam* Romanam sedem vocari existimandum est, quod Apostolorum fuerit; nam fuit & Ephesina, & Hierosolymitana, & alia non pauca: verum etiam, quia Apostolorum munus pro Christo legatione fungendi, & usque ad ultimos terræ terminos illius fidem immobili firmitate testificandi propriè ac præcipuè ad Romanos Pontifices spectat; quorum muneris est, cum ipsi per se orbem universum adire non liceat, eam curam aliis demandare, idoneoque verbi ministrare ad seminandum sanctum Evangelium mittere.

Neque enim aliud *Luc. 5.* per Dominum intrantem in navim Simonis, quam Christi Fidelium Ecclesia, ejus magister & caput constitutus est Petrus, denotatur, ut optimè docet D. Ambrosius *Serm. 11. Soli* (inquit) *Petro ibidem dicitur, duc in altum, & laxate retia in captivam*, ubi Petrus tanquam summus piscator & archinauta jubetur alios ad piscandum ducere. Non autem de simplici piscium captura, sed mysticè verba hæc intelligenda esse testis est ipsemet Dominus aperitissime dicens Petro, *Noli timere, ex hoc enim eris capiens homines*: & idem ferè significatur *Jo. 21.* Ubi dicente Petro, *Vado pescari*, alij dixerunt, *venimus & nos tecum*. Postea inquit scriptura *ascendit Simon Petrus & traxit rete in terram*. Quid igitur aliud his de piscatione Petri parabolicis loquendi formulis demonstratur, quam Petrum ejusque successores esse, qui homines ab erroribus, mundanisque illecebris ad fidem & Ecclesiam militantem debent adducere, adductosque benè eos regendo, tandem ad triumphantem dirigere, sedulo conari?

Summum verò Pontificem Petro succedere in hoc piscandi genere quis unquam potuit dubitare? Nam quid clarius Ecclesia Sancta & Apostolica innuit, cum in die desponsationis sibi, ut sponsum Pontificem vice Christi gerentem annulum piscatoris ipsi præbens, matrimonio spiritali conjungit, nisi ut sedulo perpendat se Petri piscatoris non piscium, sed animarum, sedem viceque representare. Piscatoris enim & Apostoli officium ex Evangelij mente unum idemque reputatur: quod etiam luce clarius ex illis Christi Domini verbis colligere est, ex hoc enim erit homines capiens: nec minus ex illis *Matth. 6. 4.* cum Dominus eundem Petrum & Andream vocavit dicens: *Veni,*

te post me, faciam vos fieri piscatores hominum, id est Apostolos, quorum sit, Evangelicam veritatem gentibus disseminare, retiaque in captivam animarum laxare: ut optimè D. Bernard. in *Epist. 1. ad Eugenium*, munus Apostolicum ipsi Pontifici (utpote successori) incumbere hac eadem figura piscationis sequentibus verbis demonstravit: *Quis mihi det ansequam moriar videre Ecclesiam DEI sicut erat in diebus antiquis: quando Apostoli laxabant retia in captivam: non in captivam argenti vel auri, sed in captivam animarum. Quam cupio illius te hereditare vocem, cujus adeptus es sedem? Et infra eod. cap. Hoc vehementer expectat, & omnino expectat à te mater tua: hoc filij matris tuae pusilli cum majoribus desiderant: hoc suspirant, ut omnis planatio quam non plantavit Pater caelestis, tuis manibus eradicetur. Ad hoc enim constitutus es super gentes & regna, ut evellas & destruas, & aedifices, & plantes. Annulus itaque piscatoris idem sonat quod annulus successoris Petri in Apostolatu & piscatione universi orbis animarum: Ornatur, inquam, dextera Pontificum in die desponsationis cum Ecclesia, hoc annulo; ut ad summum istum dignitatis gradum evecti, hoc altissimum & Apostolicum munus præ oculis semper versarent. Annulus enim memoriae symbolum est, atque ita hoc annulo Ecclesia Christi nomine Pontificem, ut Petri Apostoli successorem commonefacit, Apostolici muneris esse retia tendere, omniumque gentium salutem procurare; atque ut hujus obligationis recordatio semper Pontificum mentibus sit quam firmissimè impressa, Ecclesiæ usum receptum est omnes Ballas annulo piscatoris sigillari.*

Hanc sollicitudinem & curam ad Pontificem summum spectare inter alios Patres oratione uberrima ac disertissima alloquens Eugenium Papam, idem D. Bernard. in *lib. de consideratione* multis in locis docuit: *Recordare* inquit *lib. 3. cap. 2. illius vocis, sapientibus & insipientibus debitor sum, ad Roman. 1. ergo sic agnosci sapientibus & insipientibus non dominatorem, sed debitorem, curandum summo per te, & tota vigilantia considerandum, quo modo & qui non sapient, sapiant; & qui sapient non desipiant. At nullum genus insipientia infidelitate (ut sic loquar) insipientis est. Ergo & infidelibus debitor est, Judæis, Græcis, & Gentibus. Interest proinde tua dare operam quam postu maximam, & increduli convertantur ad fidem, & conversi non avertantur.*

Et infra: magis ipsius Pontificis hac in re conscientiam stimulat dicens: *Eslo; de Judæis excusate te tempus: habent terminum suum qui prævenire non poterit: plenitudinem gentium præire oportet, sed de ipsis gentibus quid respondes? Quo quid tua consideratio respondet tibi: percurranis sic? Quid visum est Patribus Romanis ponere metam Evangelio; verbum suspendere fidei, donec in fidelitas durat? Quæ ratione putamus subsistit velocius currens sermo? Quis primus inhibuit hunc salutarem cursum? Et illis causa forte quam nescimus, aut necessitas potuit obistere. Nobis qua dissimulandi est ratio? Quæ fiducia, qua conscientia Christum, vel non offerimus eis, qui non habent. An veritatem Dei in injustitia detinemus? & quidem quandoque perveniat gentium plenitudo necesse est. Expectamus, ut in eas incidat fides: Cui credes casu contigit? Quomodo credent sine Prædicante? Petrus ad Cornelium, Philippus ad Eunuchum missi sunt. Et si exemplum recentius quarimus Augustinus à Beato Gregorio destinatus est formam fidei tradere Angli.*

Idem *lib. 2. cap. 5.* *Disce sarculo tibi opus esse non seipso, ut opus facias Propheta. Et quidem ille non regnaturus ascendit, sed extirpaturus. Putasne & tu invenisti aliquid elaborandum*

in agro Domini tui? Et plurimum, Non plane totum quivere emundare Propheta: aliquid filii sui Apostoli quod agerent reliquerunt, aliquid ipsi parentes tui tibi. Sed nec tu ad omne sufficis. Aliquid profecto tuos reliquisti, & ille alius; & alij alijs usque in finem. Circa undecimam denique horam operari otij arguantur, & mittuntur in vineam. Antecessores tui Apostoli audierunt, quia messis quidem multa, operarii autem pauci. Paternam tibi vindicato hereditatem. Nam si filius & haeres, ut probes te heredem erigila ad curam, & non otio torpeas, ne & tibi dicatur: quid hic itas tota die otiosus?

Lib. etiam 2. cap. 6. Exi in agrum Domini tui, exi inquam in mundum: Ager est enim mundus, isque creditus tibi. Exi in illum, non tanquam Dominus, sed tanquam villicus, videre, & procurare unde exigendus est rationem. Exi dixerim quibusdam tuae passibus intenta sollicitudinis & sollicita intentionis. Neque enim ipsi qui visi sunt ire in orbem universum, orbem circumiverunt praesentia corporis, sed mentis providentia. Et tu **Marc. 16** leva oculos quosdam considerationis tuae, & vide Regiones si non sunt magis sicca ad ignem, quam alba ad messem. Nonne si exis & cernis ista, pudebit otiosam jacere securum? pudebit sine causa falcem Apostolicam accepisse?

Et lib. 4. cap. 3. Pastorem de populo huic certè aut nega, aut exhibe. Non negabis, ne cuius sedem tenes, te neget haerem.

Et infra eod. cap. Salutare mandatum: si amas me pascere oves meas: nempe in pompa Pontificia non affectanda pro debito. Ad ea te potius incito, quorum te scio debitorem. Etsi purpuratus, etsi deauratus incidens: non est tamen quod horreas operam, curamve Pastorem, Pastoris haeres: non est quod erubescas Evangelium. Quamquam si volens Evangelizet inter Apostolos quidem etiam gloria est tibi. Evangelizare pascere est. Fac opus Evangelista, & Pastoris opus implesti.

Et lib. 4. cap. 10. De cetero te esse considera sanctimonia speculum, assertorem veritatis, fidei defensorem, Doctorem gentium, Pastorem plebium, Magistrum insipientium, sal terra, orbis lumen, Sacerdotem altissimi, vicarium Christi. Haec tenus D. Bernardus.

Idem etiam ex alijs Patribus probari potest, qui PETRO, ejusque successoribus universi orbis curam à Domino fuisse commendatam passim fatentur.

D. Chrysostr. in illa verba Joan. 10. *Pasce oves meas.* Nam cum magna (ait) Dominus Petro communicasset, orbem terrarum demandasset. &c. S. Leo Papa *Serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum*, de toto mundo inquit, unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis praeponatur. Idem Leo *Serm. 1. de natali Apostolorum Petri, & Pauli*, Idem repetit Chrysostr. *Hom. 11. in Matth.*

Cyrellus Hierosolymitanus, Euthymius, S. Prosper, Arator & alij quamplurimi Patres apud doctissimum Bellarm. *Tom. 1. de Rom. Pontif. lib. 1. cap. 25.*

C. A P V T II.

Romanorum Pontificum curâ Evangelium in universum orbem fuit propagatum.

Hanc curam circa gentium totius orbis conversionem, ab initio nascentis Ecclesiae & agnoverunt, & praestiterunt Romani Pontifices, ut

doctè inter alios profequitur Thomas Bozins *lib. 4. de signis Ecclesiae signo. 6.* in primis D. PETRUS praecipuas totius orbis Ecclesias, quibus aliae minores obedirent, fidemque edocerentur (ut ait Tertullianus *lib. de praescriptionibus*) fundavit. Idcirco ad ortum, Antiochia, Evodium Episcopum creavit, cui totius Orientis Episcopi parebant olim. Ad meridiem Marcum discipulum suum transmisit Alexandriam, cujus civitatis Episcopus Aegypto, Arabia, Ethiopia & Africa Cyrenensi praerat. Ad Occalum praecipuas Galliarum, Hispaniarum, Africae, Italiae, & adjacentium Insularum Ecclesias constituit, ut post alios Innocentius primus testatur. Ad Septentrionem primarias in Ponto, Cappadocia, Bithynia, Graecia, Illyrico, Dalmatia, Germania Ecclesias constituit. Romanam verò voluit esse in medio positam, veluti cunctarum principem ac matrem; ut lux veritatis, ait Leo Magnus, qua in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Jam populos (adjicit idem) qui ex circumcissione crederent, erudierat: Antiochenam Ecclesiam, ubi Primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaverat; jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus Evangelicae praedicationis impleverat: nec ut dubius de proventu operis, aut de spatio tua (alloquitur ipsum Petrum) ignarus atatis tropaeum crucis Christi Romanis arcibus inferebas, qua te divinis praedestinationibus antebat, & honor potestatis & gloriae passionis. Haec magnus ille Leo Atticae retio. Sed ut ordine, & via nostra procedat oratio, recensamus omnium Gentium singillarim conversiones ad Christum à Romanis Pontificibus factas, & incipiamus ab extremis Europae partibus, cuncta tempora propagatae Christianae Religionis percurrentes.

C A P V T III.

Europa à summis Pontificibus ad fidem conversa.

Joannes Vascus, diligentissimus antiquitatis indagator tradit anno 44. Romae à Petro, & Paulo fuisse creatos Episcopos, & in Hispaniam missos *Cacilium* ad Eliberunos, *Euphrasium* ad Illiturgitanos, *Secundum* ad Abulenses, *Indallentium* ad Urcitanos, *Cresiphonem* ad Abderitanos, *Heliebium* ad Carthelanos. Similiter sunt qui anno quinquagesimo referant ab eodem PETRO missum in Hispaniam *Saturninum*, postea Tholosae Episcopum, qui Pampelonam, sive Pompejopolim veniens, septem dierum spatio quadraginta hominum millia ad Christum perduxit, in his *Firminum* Pampelonae Episcopum, qui anno centesimo quinquagesimo sexto, cum plurimos Christo conciliaisset in Hispaniis & Gallijs, denique ob eundem Christum capite est truncatus.

Conterminae sunt Hispaniis Galliae, quarum Episcopi scribentes ad Leonem, fatentur à Romana sede manasse fontem Religionis in Gallijs. *Saturninum* Tholosae Episcopum supra ostendimus à PETRO in Hispaniis missum. Et Eusebius Caesariensis tradit ab eodem Petro Episcopum Galliarum constitutum fuisse *Crescentem*, atque illic ea de causa missum: ejus meminit Paulus in Epistola ad Timotheum, & ab ipse in Galatiam dicit. Galatiam vero Galliam in eligit, quod Galatae à Gallis haberent originem, & ita intel-

intelligit Hieronymus & Epiphanius. Tradunt alij *Eutropium* Petri discipulum pa. sim. pe Gallias Christi doctrinam disseminasse, missosque ab eodem PETRO ad Carnotenses *Adventinum*, *Sabinianum* & *Potentianum*; à CLEMENTE autem *Dionysium*, *Rosticum*, & *Eleutherium*. Amplius *Bajocensibus Exuperius*, *Ebroicensibus Taurinus* Episcopi à Clemente Papa dati, à quo & *Nicasius* missus ad Rothomagenses, & maris Oceani tractus.

At *Belgarum*, *Helvetiorum*, *Allobrogumque* oras à Clemente veritatis lumine illustratas quidam scriptis prodiderunt; eamque dicunt *Patrum CLEMENTIS* Papæ fuisse. Jam *Trevirenses*, *Colonienses*, *Aquisgranenses*, *Tungros*, *Hasbanos*, *Trajectentes ad Mosam*, *Eburonenses* sive *Leodenses*, *Namorcumque* Christo adparere *Maternus*, *Eucharis*, *Valeriusque* à PETRO commisi. Veluti *Metenses Clemens* Romanus, qui Romam rediens *Calistinum*, *Felicem*, *Patientem*, multos ibi reliquit divinæ prædicationis ac magistrorum. Hitotum illum tractum, qui modo *Lotharingia* dicitur, Christo conciliantur.

Quintus autem Romanus *Zenonis* Senatoris filius à *Marcellino* Papa baptizatus unâ cum *Piatone*, *Dionysio*, *Ruffino*, *Valerio*, *Eugenio*, *Crispino*, *Crispiano*, *Luciano*, *Marcello*, *Regulo*, *Fufiano*, *Viliorio* Religionem Christianam propagavit in *Ambianis* & *Veromanduis*. *Tullenses* autem *Mansuetus* S. PETRI discipulus: *Vindunenses Sanctimus* Dionysij ad Christi cultum perduxerunt, scriptisque nonnulli mandarunt *Chrisosolum* Armeniam, una cum *Piatone* cive *Beneventano* Roma profectum *Tomaci* ad *fluvium Lisam* prædicasse Christi doctrinam: *Demochares* hæc tradit. Additidem posterioribus temporibus *Eleutherium* creatum Episcopum *Tornacensem* à *Felice* tertio.

Gallias adjacet angusto mari divisa *Britannia*: ad hanc dicitur appuissse primus *Josephus ab Arimathea* Civitate, Christianæque Religionis in ea semina sparsisse. Sed anno centesimo octuagesimo secundo *Lucius Britannorum Rex* penit ab *Eleutherio* Papa, ut mitteret qui plenè insulam totam Christo possent conciliare, missisque *Eugatus*, & *Damianus*, instituitque tres Archiepiscopi, & Episcopi viginti octo, & Christi cultus latè disseminabant suis temporibus *Britanniam* ejusque incolas Christianos fuisse. *Calistinus* deinde Papa milit ad eos *Palladium*, quod *Prosper* testatur, ut hæresim *Pelagianam* profligaret; sed cum succedentibus temporibus Angli in Insulam trajectissent, eamque occupassent, ideoque nomen Christianum in iis locis ferè effret delectum, *Gregorius Magnus* eò missit *Augustinum*, qui cunctos ad Christum traduxit.

Veniamus in Germaniam. In *Noricis* primus dicitur Christi doctrinam docuisse *Valentinus* auctoritate Pontificis Romani: *Augustus* autem *Vindelicorum Narcissus* Episcopus unâ cum *Felice* Diacono, *Conon* Papa sive *Cuno* sedit anno sexcentesimo octuagesimo sexto. Is *Chilianum* missit in Germaniam, qui *Herbipoli*, dum Christi nomen prædicaret, est obtuncatus. *Odoacre* Rege legitur *Severinus* inter Germanos Christianæ Religionis propagandæ operam dedisse: sed *Gregorio* secundo sedente, sub annum septingentesimum decimum sextum, certas ac firmas in interiori tota Germania sedes fixit Religio Christiana; Is enim *Moguntia* Episcopum creavit *Bonifacium*, totiusque Germaniæ illi ad veritatis agnitionem perducendæ provinciam commisit, *Bonifacium* socios al-

civi *Burchardum*, *Lullum*, *Willibaldum*, *Winnibaldum*, *Witam*, *Gregoriumque*, qui *Thuringiis* *Cattique* Christi cultum tradiderunt. *Regbertus* similiter, Archiepiscopus *Eboracensis* misit ea de causa in Germaniâ duodecim Monacho: *Willibrordum*, *Swinbertum*, *accam*, *Wigbertum*, *Willibaldum*, *Winnibaldum*, *Lebwinum*, duos *Ewaldos*, *Werenfridum*, *Marcellinum*; atque ex his aliqui diversis Germaniæ locis Episcopi constituti à Pontifice Romano, ut è vita S. *Swinberti* constat.

Moravia Christi cultum est complexa, missis eo *Motalegatis Cyrillo*, & *Methodio* à *Nicola* primo. Hi & *viz* con factis appuis abierunt *Borivorum Bohemorum* *vesf*. Ducem, primusque *Bohemæ* datus *Præful* de consensu *Joannis noni Dethmaris*. Cui succedens *Adelbertus* latè Christi cultum disseminavit; & ad *Prussos* sive *Prutenos* se confers pro Christi doctrina est occisus. *Cyrillus* Christo adunxit *Tribal*. *Bohe-* *los*, *Motavos*, atque universam gentem, quæ *Vistula*, *Danubio*, & *Vago* flumine circumdatur. *converf*

Non præmittamus *Illyrium*, & *Dalmatiam*, *Surius* & sunt, qui opinentur à *Tiro* Evangelium in *Dalmatia* annunciatum; nam eo concessisse narrat *2 Jul. lib PAULUS*: sed quando *Dalmatia* antiquitus parabat Episcopo *Aquileensi*; & primumque tradunt *Pannofuisse Herwigaram* à *Marco* Petri discipulo creati *Illy-* *tum*; inde *Christiana Religio* necesse est fuerit disseminata. *Habemus* è *Simeone* *Metaphraste* *Eleu-* *therium* virum sanctissimum *Illyrij* Episcopum *Dalma-* *ordinatum* ab *Aniceto* Papa, & in eas oras missit *verf*. *sed* cum in *Illyrium* & *Dalmatiam* se effugerent *Sclavi*, ij Christi nomen venerat capere. *2 Tim. 3* *runt*, una cum *Rasciis*, *Bosniensibus*, *Servijs*, & *Blon*. *Croatis*, *industri* *Cyrilli* & *Methodij*, quos à *Nicola* *Dec. 11.* *lib. 10.* *primo* illuc missos ostendimus.

Apollinaris S. Petri discipulus in *Mysia* Christi cultum propagavit. Legimus *Concilio Nicæno* *3. c. 1.* *interfuisse* Episcopos *Mysia*, *Dacia*, & *Gothia*. *Rheg. in* *Stanislaus Orichovius* scribit à *Joanne decimo* *vita* *tertio* missos qui docerent *Vandalos*, & *Lechitas* *Carol.* *Mag.* *sacra* *Christiana*.

Itroperunt deinde in *Mysiam* *Bolgari*, & *Gazari*, qui Christo se dederunt opera *Cyrilli* & *Methodij*, quos miserat *Nicola* magnus, cujus adhuc extant nonnulla responsa ad consulta *Bulgorum*. *Joan.* *Dub.* *Sed* cum cogitarent bella cum *Constantinopolitans* Imperatoribus gerere, factum est, ut ab eis devicti ritus Græcos sequeantur. *lib. 2. hist* *Bohem.*

Cumani Tartari, iidem videntur cum *Chun-* *nis*. Ad eos missi anno millesimo ducesimo *vicesimo* primo, nonnulli è familia S. *Dominici*, è quibus ob eam rem duces, ceteri ad Christum perduxerunt *Bahum*, & aliquos *Tartarorum* *Duces*: *Ludovicus Hungariæ* & *Poloniæ* Rex eos similiter ad fidem revocavit. *Poloni* agnovè Christum, *Micislaus* Principe: missusque à *Joanne decimo* *tertio* *Agidius* Cardinalis *Tusculanus*, qui Religionem in iis locis stabilire, cui dum propagandæ operam darent *Benedictus*, *Joannes*, *Isacius*, & *Matthæus*, occisi fuerunt anno millesimo centesimo, *tricesimo*, teste *Theodorico*.

Livonia cum suo Principe complexa est Christi cultum opera *Meinardi*, quem Provincie illius Episcopum creavit *Alexander* tertius. Ab *Iono* *centio* deinde *tertio* magis est confirmata. Post *Meinardum* duo *Alberti*, quorum alter alteri succedit, Episcopi, maximè laboraverunt in Christi cultu per eas oras propagando.

Bothnia, & *Philandia* valdè *Aquilonates*, *Eri-* *co* Rege *Sueviæ*, & *Henrico* Episcopo *Upsalensi* adituncibus, Christi nomen agnovèrunt, teste *Oloxo*

Britannia & Anglia Papæ m. sco. lib. 2. in vita Carol. Simp. Polyd. Virg lib. 2. hist. Angli.

Surius in vita Sanctorum tom. 8. Aug. Bic. 4. & 5. Germaniæ conversio.

Sur. in vita Bonif.

Poloniæ conversi.

Livoniæ conversi.

Cran. 1. 7. c. 13. Arnol. 1. c. 8. hist. Slav.

Norvegiæ conversi.

Oloxo

& Boreæ
lum Re-
gionum.

Oiao : id verò maximè perfectum laboribus Ni-
colai Angli, qui creatus Papa, dictus est *Hadrianus*
quartus, à qua Norvegia tota Christo est ad-
dicta.

Græciæ
conv.

Nunc pedem referamus ab extremis Boreæ re-
gionibus ad Græciam. Hæc maximè exulta per
PAULUM & ANDREAM Apostolos, ut con-
stat ex eorum gestis. An verò hi fenserint eadem
eum PETRO, quid attinet dubitare? An deinde
cùm Pontificibus Romanis, liquet è Concilio Ni-
cæno, & Sardicensi, quo tempore jam passim
Christi nomen in Græcia ab omnibus colebatur.

Euseb. lib.

2. c. 24.

bist. Eccl.

Iren. lib. 2.

Ex actis *Petri*, quæ Metaphrastes recitat, eviden-
ter apparet in singulis Græciæ primariis urbibus
à PETRO Episcopos primarios, quibus ceteri
obedirent, & à quibus, ut ait Tertullianus, fidem
mutuarentur, esse constitutos. Id ita esse, sit illud
argumento : PAULUS diu, multumque ac sæ-
pe Corinthi fuit, neque ad illum duas ita longas
Epistolas scripsit, ut ad Corinthios : & tamen
Dionysius Episcopus Corinthiorum scriptor
vetustissimus ait apud Eusebium, scribens ad Ro-
manos : *Petrus & Paulus ambo, cum & nostram*
Corinthi, & vestram Roma Ecclesiam fundassent, &
eiusdem doctrinæ præceptis, tum nostros animos, tum
vestros imbuissent, eodem tempore pariter marty-
rium subierunt. Testis est Irenæus, & Eusebius,
nutantes in fide Corinthios literis *Clementis* Pa-
pæ confirmatos. Quod si *Petrus* Ecclesiam Corin-
thi fundavit una cum *Paulo*, verisimilius erit mul-
tò ceteras, ut Metaphrastes tradit, ab eodem esse
fundatas. Denique, ut quod ad Europam spe-
ctat finem faciamus, quid in Occidente *Petrus*
egerit, non aliis verbis explicabo, quam Eusebii
Cæsariensis : sic igitur ille : *È vestigio sub ipso*

Lib. 2. c.

23.

Claudij imperio benigna & propitia DEI totius hu-
jus universitatis Rectoris ergo humanum genus pro-
videntia sortem ac præpotentem, & reliquorum
omnium Apostolorum propter virtutis amplitudinem
(nota hæc hæretice) facile principem PETRUM
Romam versus ad ejusmodi pestiferam vitæ humana
corruptelam delendam, quasi manu deduxit: qui
quidem utpote strenuus & generosus Dux, divinis
armis obiectus, muniturque eximiam & pretiosam
tantum mercaturam veri luminis mente sola com-
prehensit ab Oriente ad Occasum usque deportavit,
ipsamque regni calorum prædicationem, caelestem
scilicet lucem, & salutarem animorum doctrinam
palam divulgavit. Hæc Eusebius : ut sciamus à
PETRO Occidentem Europamque Christo
primam fuisse conciliatam. Contigisse id voluit
nonnulli anno quadagesimo quarto, qui fuit ter-
tius Claudii, & undecimus à Christo crucifixo,
quintus à Pauli conversione. Atque hæc quidem
generatim : speciatim vero liquet ex iis, quæ su-
pra ostendimus, nullas Europæ partes splendore
Religionis Christianæ illustratas, nisi studio illor-
um, qui studiofissimi essent Pontificum Roma-
norum, vel ab illis ad hanc rem nominatim missi
fuissem.

C A P V T IV.

Propagatio sancti Evangelii in Asia à
Romanis Pontificibus facta.

Nunc ad Asiam sermonem convertamus, &
inspiciamus, an sit verum quod PETRUS
ipse de se afferuit, se ab antiquis diebus electum
cui gentes crederent, & audirent, & ab Ecclesia
nostra cunctos populos (ut cecit *Itatas & Mi-*
Tbum. à Iesu Oper. Tom. 1.

chas) ad montem Domini, domumque Jacob
invitatos, & perductos tentoriaque divinæ
Religionis in omnibus orbis regionibus expli-
cata.

Disimus porrò à *Petro* fuisse Antiochiæ Epi-
scopum constitutum *Evodiam*, teste Eusebio,
qui id anno quadagesimo quarto contigisse in
Annalibus tradit. Idcirco *Ignatius* Ecclesiæ An-
tiochenæ primordia refert ad *Petrum & Pau-*
lum. Jam verò Episcopus Antiochenus Orienti
toti præerat, ut scribit Hieronymus, adversus
Joannem Hierosolymitanum, & Theodoretus
in historia sua. Quod adeo est verum, ut ipsa
Hierosolyma, & Episcopus ejus subesset Episco-
po Cæsariensi, ut idem Hieronymus eodem
loco scribit, & apparet è Concilio Nicæno,
cui primas debent ante Hierosolymitanum ma-
nifestè habetur in eodem Concilio. Cæsareæ au-
tem fuit Episcopus à *Petro* constitutus *Cornelius*
Centurio, ut omnes norunt. Igitur opera *Petri*
& Episcoporum, qui ab ipso originem
ducunt, Religio Christiana in Oriente propa-
gata. In Asia verò minore ab ipso *Petro* Christi
cultum propagatum, creatosque suis locis Episco-
pos Metaphrastes latè describit: quod esse verum
colligimus ex Epistola ipsius prima data ad ad-
venas Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithy-
niæ, cum Romæ esset una cum *Mareo* discipulo
suo, per *Sitranum*, ut apparet ex Epistolæ sine.
Neque suspicetur aliquis illam ad Judæos dum-
taxat scriptam, quod opinati sunt nonnulli : ma-
nifestè namque dicit in illa, eos aliquando
fuisse non populum DEI, & multis in locis è gen-
tibus fuisse illos ait, & idolis addictos. Quo verò
sensu advenas vocaverit, explica: idem, cum dicit
Obsecro vos tanquam advenas, & peregrinos absti-
nerere à carnalibus desideriis. Ideo Epistola secunda,
quam se ad eosdem mittere capite tertio proficitur,
ad omnes generatim datur. In prima autem
Episcopus in primis alloqui palam fit ex *ultimo*
capite, in quo longius quam ceteros nominatim
monet, & obicitur tanquam Episcopus &
Compresbyter, sive consenior, per principem
Pastorum, ut ait, Christum. Quocirca sive spe-
ctes Asiam, quæ magis ad Meridiem, sive quæ
magis ad Septentrionem, sive quæ magis ad
Occasum vergit, à *Petro* omnes Episcopi pri-
marii primariis urbibus olim dati. Pontus, &
Asia minor maximè ad Boream; Antiochia ma-
gis ad Austrum, Cæsareæ verò ad Occasum
spectat.

Cobila deinde sextus Imperator missi ad
Clementem Quartum Legatis, petiit ut mitte-
rentur qui sacra eum mysteria docerent: Quod
petiit, impetravit. Quod autem diximus ad
Clementem Quartum missos ab Imperatore Tar-
tarorum Legatos, sciendum à *Clemente Quinto*
fuisse ordinatum Joannem à Monte Corvino è
familia Minorum Archiepiscopum Cambulen-
sem in Oriente, novemque ex eadem familia
fratres Episcopos, ut vocant suffraganeos fuisse
consecratos, palliumque datum, cautum-
que qui succederet illi morienti propter distan-
tiam loci. Rursus *Joannes vigelmus secundus*
quemdem ex Ordine Prædicatorum Archiepisco-
pum Sultonensem creavit, adiecitque ex eo-
dem Ordine septem suffraganeos Episcopos.
Imperante similiter Constantino Magno Armeni-
ni Christo se adjunxerunt una cum Teridate
eorum Rege: id est, perfectum studio & inno-
centia *Gregorij*, qui postea Episcopus est illis
datus.

In lib.
con. A-
postolica.

C

In

Persia
comp.

In Persia post Apostolos, *Cyriacus* Diaconus Romanus Christum prædicans, Saporem Regem, cum pluribus aliis Principibus ad Christum perduxit; missus autem fuit ad illum Regem Roma à *Marcello* Papa.

CAPVT V.

Indiæ Orientalis maxima pars summorum Pontificum curâ ad fidem reducta.

Quis verò ignorat in Indiis Orientalibus quanti fiant indies singulos rei Christianæ progressus per nostros? Infinitus laboris esset, & à præfenti instituto alienissimum, cunctas urbes, Regiones, ac populos, in quibus quotidie amplissima capit incrementa Christi pietas, enumerare. Indias namque Orientales latissimas esse nemo ignorat; aliquid tamen adferamus. Et quamvis plurimi operæ plurimum posuerint, ut Christi nomen ab omnibus per ea loca agnosceretur & coleretur, in quibus *Henricus* postea Septentis Episcopus, magnæ sanctimonie vir, cum sociis quinque ex Ordine S. Francisci: præcipua tamen laus omnium consensu *Francisco Xaverio* Societatis JESU debetur. Is enim à *Paulo III.* Legatus à Latere constitutus, ab eodem in regionem illam Orientalem destinatus, solvens Ulyssipona anno millesimo quingentesimo quadragesimo primo, cunctas oras, quas Oceanus ab Indico mari usque ad extremos Chinas (id est totius orbis ambitus dimidium) circumfluit, Evangelii prædicatione illustravit, ac replevit, obiitque anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, Indiæ peregrinationis undecimo, in Insula Santiano Chinis adjacente.

Insula Japonis est nobilissima & maxima; distat ejus extremum litus ad Austrum spectans ab æquinoctiali gradibus triginta quinque, & initio longitudinis recta ducto ab Insula Canariis abest gradibus centum & octuaginta, solvenibus vero ab Ulyssiponæ portu leucis omnino sex mille. In hac Insula *Franciscus* ille *Xaverius* altissima Religionis Catholicæ fundamenta jecit anno millesimo quingentesimo quadragesimo nono. Vidimus nos ipsi anno superiore magna nostra lætitia Legatos illic missos Romam à *Francisco Bungi* Rege potentissimo; & à Rege *Fiunghe* Mancium, à *Protasio* Rege *Arimæ*, & *Bartholomæo* Rege *Omuræ* *Michaelem*, qui nomine illorum Regum Pontifici Romano obedientiam præstarent. Maxima verò in illis locis quotidie Christiana Religio per Catholicos incrementa capit, plurimique Principes, & innumera hominum multitudo Ecclesiæ Christianæ indies singulos aggregatur. Ob eam rem Pontifex Romanus tria Seminaria instituit in diversis insulæ locis, & annuos sex mille aureos ad juvenes Christiana disciplina informandos attribui jussit. Atque hoc anno, qui est millesimus quingentesimus octuagesimus octavus, *Sixtus Quintus* primum *Bungo* Episcopum dedit.

CAPVT VI.

In Indiis Occidentibus summorum Pontificum jussu Evangelium promulgatum.

ANNO millesimo quadragesimo nonagesimo secundo, *Christophorus Columbus*, natione *Genue*nsis, divino, ut exitus ostendit, impulsu afflatus, acceptis à Regibus Hispaniæ *Ferdinando* & *Isabella* navibus tribus, *Hispali* solvens, post longam multorum mensum navigationem tandem pervenit ad insulam quandam; quam quod sancti *Dominici* die festo invenissent, ejusdem nomine nobilitarunt. Inde aditus patefactus ad amplissimas regiones, quæ procul dubio conficiunt tertiam totius orbis partem, in quibus longè lateque variis temporibus per nostros Christi cultus est disseminatus, & hodie maximè viger, floret, & uberrimas fruges producit. Primus Evangelii præco fuit *Bucil Catalanus* ex Ordine sancti *Benedicti*, quem Papa *Alexander* Sacerdotibus duodecim præfecit, suaque in iis regionibus illi partes mandavit.

CAPVT VII.

De Africa ad fidem conversione.

PERVAGATI sumus orbem ferè totum, reliqua est Africa sola: percurramus & ipsam, & videamus per quosnam fuerit Evangelii lumine illustrata. Diximus *Marcum* PETRI discipulum fixisse *Alexandriæ* sedem, quæ secunda erat antiquitus à Romano, ut nemo qui legerit historias sacras ignorat. Illi parebat *Aegyptus*, *Arabia*, *Æthiopia*, *Libya*, *Cyrenensis*. Igitur hoc *Marcus* PETRI filius: ita namque ab ipso PETRO appellatur; Africa reliquum obediebat Episcopo *Carthaginiensi*. Hic *Simeon* *Metaphraistes* narrat à PETRO Episcopum fuisse constitutum *Crescentem*. Ob id *Cyprianus* Ecclesiam Romanam vocat non modò Africanæ, sed Catholicæ radicem ac matricem. *Hactenus* *Bozius*.

Igitur cum Pontifici Romano onus hoc incumbat, jure optimo, ipsum adire solent Reges aut nationes Infidelium ad fidem converti cupientes, tanquam ad Ecclesiæ solem, ac limpidissimum doctrinæ fontem, ab ipso illuminari, ac veritatis divinæ radiis illustrari poscentes. Sic enim olim ad *Symmachum* Papam Orientales literas dedisse constat. Quotidie etiam hoc tempore vniuersum Legati ad Romanam Sedem accedunt S. Evangelii Ministros idoneos postulaturi. Vidit nuper Roma & exhilarata est tempore sanctissimi Domini nostri *Pauli V.* in urbe Legatum à Rege *Congi* hanc ob rem à longissima regione missum.

Alexan-
dria Me-
tropolis à
Petro cō-
stituta,
1. Pet. 5.

CA-

CAPVT VIII.

Cura & sollicitudo conversionis Infidelium spectat etiam ad Principes Christianos tam seculares quam Ecclesiasticos.

AD Principes omnes Christianos, etsi non ita ardeat, ut ad Pontificem summum, spectat, ut quoad possint Ecclesie regnum amplificent, & non solum conatibus uniuersis enitentur, ut Religionis cultus ubi coaluit altas mittat radices, sed & ut protendatur eò, quò forte antea nunquam pertigerat, ac deinde ut suo labore & industria his, qui jacent in umbra mortis, candidissimum fidei Catholice lumen perferatur. Profecto Hispanie Reges, pii ac magnanimi ea potissimum de causa à DEO prosperis successibus fovent videntur, quod Religionis ardore non regnum dumtaxat suum, quo potiebantur mitificè excoluerunt, sed & victis Oceani fluctibus ad extremos Indos tam Orientales, quam Occidentales, Christi nomen, cultumque perduxerunt, nec non ad Japonias, ac Chinæ felici ausu aditum apertuerunt. Emanuèli Christianissimo Lusitanie Regi, Joannique ejus filio debetur hæc claus, ut Christi Evangelio ad remotissimas illas oras & antiquis inuias tutos ac facillimus fuerit aditus apertus; ita ut Christiana in amplissimis illis regionibus Religio longè latèque potuerit disseminari. Ferdinandi vero Catholicissimi Regis, & Isabellæ Reginae industria & labore aditus est patefactus ad vastissimas Occidentalium Indiarum Provincias, in quibus Evangelium, Christi que nomen mirificè est propagatum. Quare non immerito Catholicorum nomine Hispani Reges gloriantur, utpote qui piissimum hoc & planè Apostolicum munus ex summorum Pontificum commissione exercent, & non modo propagande fidei zelus omnes Principes in rem hanc deberet impellere, sed & ipsamet politica ratio, quæ uniuersos orbis Principes movet ad suam ditionem tuendam, urgere deberet viros Christianos ad infidelium conversionem. Quomodo enim constabit integritas fidei, aut Catholicorum modicus numerus, si à tot Infidelibus impugnetur, ac minuatur? Certè fatendum est (ut lectuosis constat historiis) plurimos Christiana cultura desitutos in Indiis, Æthiopia, & Europa ipsa à fide Catholica vel sponte deficere, vel ab aliis ad eam defectionem perverti. Tantundem ergo diminuitur populus Christianus, quantum hostes augentur. Atque idcirco politicè quoque agendo, nisi in conversionem Infidelium Catholici Principes incumbant, justo DEI judicio eorum potentia viresque minuentur. Sapè ante annos circiter centum, Septentrionalia Regna, aliæque Provincie, vel urbes Italiæ finitimæ, nondum à castris Ecclesiæ defece- rant. Cur ergo timendum non sit, ne serpent errores, & quod reliquum est inficiant?

Sed & Principes Christiani ad opus conversionis incendi deberent, quamvis nullos infidelium paterentur incurtus. Omnes quippe Principes non modo suos Principatus tueri, sed amplificare conantur, ut plures populos habeant vel subditos, vel foederatos. Cum ergo JESU Christi regnum esse debeat omnium amplissimum, quomodo Redemptoris nostri desiderio satisfiet, si in quibus regni sui administra-

Thom. à Iesu Oper. Tom. 1.

tionem commisit, non studeant Catholicam fidem, per quam ille regnatus est, infidelibus nuntiare? Et quidem vis rationis hujus efficacissima est, si Christi gloria spectetur: verum etsi illa non adeo purè spectaretur, pondus immensum haberet. Interest enim Principum Ecclesiasticorum, & secularium in ultimis terrarum oris, & Reges & nationes multas tributarias vel confederatas habere: quod certè bonum multiplex fidei prædicationem subsequitur. Etsi omnes Principes charitate impetrante, idque aliis poscentibus titulis, huic conversionum operi accingi oporteret; Hispanie tamen Reges, non charitatis tantum, sed & Justitiæ obligatione tenentur nihil prætermittere, quod ad Indos Christo lucrandos, fidemque in illis vastissimis regionibus promulgandam pertineat. Nam & summi Pontifices Catholicis Hispanie Regibus novi orbis gentes adire, easque ad fidem convertere curam detulere; ut hoc tanquam proprium & peculiare munus agnoscerent & curarent. Cum enim classibus usque adeo crebris, & magnis, apparatu quoque ingenti opus sit, propter immensam Oceani navigationem, & terrarum regiones plerumque incommodas, & egentes, non potuit ullo modo, nisi Regiæ potentie res tanta committi.

Cur vero Hispanie Regibus potius aut solis, (absit invidia) non est ab æquitate alienum, cum & illorum auspiciis atque ope primum inventa utraque India sit, & navigationi Oceani opportunissima Hispania sit. Denique primi illi eam Provinciam & petiverunt, & studiosè curarunt. Neque est cur de summorum Pontificum voluntate conquireretur quispiam, si non ut revera est, idque gravissimè premens, cogitur. Ejusmodi prædicationem consequitur, ut qui ex Infidelibus barbaris, Christianam Religionem profiteri velint, ad curam Principum Christianorum, tutelamque pertineant. Id cum literæ ALEXANDRI IV. copiosè doceant, quarum confessionem ad hunc modum rectè viri doctissimi intelligunt, non est, cur in hac causa diutius hæreamus. Neque enim posset aliter Fides in tot populis recens, & tenera permanere ac crescere, nisi Christianorum Principum patrocinio, fide, potentia adversus inimicorum Christi defenderetur injurias, Barbari naturæ efferati & insolentes federa, atque amicitias patum curate soliti, rationem facillè contemnerent, quoniam modo fruari, tenerique possint, nisi nostrorum vim pertimescant? Quare Hispanorum Principum est Indos tueri, eorumque æternam salutem idoneis ministris procurare, atque eos ad Evangelii gratiam provocare, de fide instruire, instructos moribus informare, ac denique nihil prætermittere, quod ad illos lucrificandos pertineat, & quod officii sui hanc esse propriam obligationem agnoscant.

Maximè verò omnes Christiani Principes tenentur, siue Ecclesiastici, siue seculares sint, quorumcunque Infidelium, qui ad ipsos quoquo modo pertinent, curam in spiritualibus gerere, ac prædicatores mittere, à quibus ad veræ fidei agnitionem perducantur; potissimum autem cura hæc exercenda est circa Infideles, qui in eorum terris Christianis commiscuntur. Negligentiam verò Prælatorum hac in re adeo sentit D. Gregorius, ut ad Januarium Episcopum scribat his verbis: *Rusticos, quos habet Ecclesia tua, nunc usque in*

C 2 fidelit.

fidelitate remanere negligentia fraternitatis vestra permittit. Et quid vos admonet, ut extraneos ad Deum adducatis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Unde necesse esse, vos per omnia in eorum conversionem vigilare. Nam si cuiuslibet Episcopi in Sardinia Insula paganum rusticum invenire potuerit, in eundem Episcopum fortiter vindicabo. Tam vero si rusticus ante fuerit perfida & obstinationis inventus, ut ad Deum venire minime consentiat, tanto personam onere gravandus est, ut ipsa exactionis sue pena compellatur ad rectitudinem festinare. Ex qua tanta tanti Patris auctoritate, & diligentiam disciplinae conversioni infidelium adhibendam, & modam, si se duriores praebuerint, rusticitate magis animi quam electione rationis, cuiusmodi barbari paene omnes sunt, iudicii vix sententiam sequentes, sed impetu aut consuetudine impulsus, ut hi certe levitate quadam salutaris compellantur intrare.

Neque solis Episcopis hanc curam exercere ex officio incumbit, sed & alios Principes sive nobiles seculares tangit: ut optime idem Pontifex lib. 3. Registri Epistolae 23. scribit in hunc modum: Cognovi paene omnes vos rusticos in vestra possessionibus idololatria deditos habere, & valde hac de re contristatus sum. Et post pauca: Unde magnifici filii exhortor, ut omni cura, omnique sollicitudine animarum vestrarum zelum habere debeatis, & quas rationes omnipotentis DEO de subiectis reddituri estis, aspicite. Ad hoc quippe illi vobis commissi sunt, quatenus & ipsi vestra utilitati valeant ad terrena deservire, & vos per vestram providentiam eorum animabus ea, quae sunt aeterna, proficere. Si igitur impendunt illi quod debent, vos eis cur non solvitis quod debent? id est, ut assidue illis magnitudo vestra commoneat, ab idololatria errore compescat, quatenus eis ad fidem ductis omnipotentem Dominum erga se placabilem faciat. Haec Gregorius.

An vero possit Princeps, sive secularis, sive Ecclesiasticus, subditos sibi infideles cogere, ut fidem recipiant, an vero tantum ut Evangelium audiant, dicemus infra suo loco. Nunc vero ut omnes agnoscant ab Alexandro VI. divisionem factam inter Reges Lusitaniae, & Hispaniae, quibus Orientales & Occidentales Indiae partitus est, non sine divino consilio, ac Spiritus sancti afflatu factam fuisset: ob hanc causam tum in regnis ipsis uberrimos fructus, tum ipsis Regibus divitias magnas, Imperiisque dilatationem incredibilem attulisset; ex eo maxime probat Thomas Bozius de signis Ecclesiae; Nam cum Galli, qui in Indiae occidentalibus, novas Gallias, sive Franciam novam sibi armis pararunt, nihil inde profecerunt. Angli quoque, qui nescio in quas terras earundem Indiarum appulerunt, nihil promoverunt; non enim adfuit illis Pontificis Romani benedictio, nec liberalitas, ex quo factum credo, ut quamvis armis & opibus in his navigationibus non essent inferiores Hispanis, nihil tamen profecerint. Non etiam adfuerunt illis auxilia Monachorum, Religiosorumque hominum sanctitatis per excellentium, qui missiones Apostolicas sedis decreto exequerentur. Haec Bozius.

Sed ut curae, quam Reges Hispaniae & Lusitaniae in Indorum conversione praestiterunt, ac eorum successores in hac re praestare tenentur, vestigia aliqua ostendamus, libuit hic Joannis Lusitani Regis Epistolam ad Caesarem Orientis Indiae Praetorem ex Maphzo lib. 12. referre.

Joannes Rex, Joanni Caesari Indiae Praetori amico salutem.

Quod non ignoras, Idololatria tam grave piaculum est, ut ea in meis regnis ferenda ullo pacto non sit.

Delatum est autem ad nos, in Ioanne finibus tum publicis, tum privatim colisacella Idolorum: praeterea ludos ritusque ethnicos celebrari palam. Ac proinde tibi etiam atque etiam mando, ac plane iubeo, idola omnia per idoneos ministros investigata & ande, sublata comminuas, comburisque, & cum gravibus eticis minui, ne cui prorsus ullum eiusmodi simulacrum, aut signum ex are, ligno, argilla, gypso, aliove metallo, materia, massa fundere, ducere, sculperet, fingere, exprimere, figurare, aut aliunde importatum habere; seu sacra, ludo sive ethnico more facere, aut Brachmanas Concionatores, magistro sive, reterrimos Christi adversarios, nulla ope juvare, vel teo recipere liceat. Qui secus laxit paenis in edicto propositum nulla remissione multator. Et quia gentes ad legitimum unius DEI cultum, non modo spe futurae beatitudinis, sed etiam praesentibus interdum praemiis invitanda sunt; curabis enixe, uti redemptura vestigalium curaciones publica, & alia munera quassuosa, in homines ethnicos in hunc diem confertis solita, in ipsos Christi Neophytos primo quoque tempore transferantur.

Ad classes meas deducendas audio promiscuum cogi vulgus Indorum. Placet excipi Christianos. Quod si necessitas eorum quoque operas interdum exegerit; videbis omnino post hac, uti quotidiana illi merces ac iusta solvatur. Atque hoc toto de genere Michaele Vasae sententiam exquires: quem nos virum & publica rei bene peritum, & Christiana Religionis apprime studiosum animadvertimus.

Ad haec, certis auctoribus magno mihi meo dolore competum est, ab Lusitanis hominibus viti pretio coempta mancipia, quae apud Christianos dominos perfacili negotio ad baptismum adduci possint, Mahometanis ac barbaris mercatoribus, ad non dubium animorum interitum, uberius quaestus causa venundari. Id piaculum ne admittatur in posterum, nec servitia ulla nisi Christiano emptori aut icitatori addicantur, item gravi cavebis edicto. Feneratorum licentiam, quam certo capite Goanarum legum alicuius, fac imperio atque auctoritate coercere; idque caput e Legum serie quamprimum expungas. In oppido Bazano templum divo Iosepho exstruitur, idoneumque stipendium alendo vicario, & beneficiarii aliquot, de meo assignatur. Annuum porro tria parvum milia in impuras Mahometi ades, & nefarium cultum, ab eius sectatoribus impendi ante hac solita, Evangelij praconibus & conversioni adiutoribus in posterum numerantur.

In agro Cialensi Neophytis a Michaele Vasae institutis, & si qui praeterea ad Christum accesserint de meis vestigalibus trecenti quotannis quatuordecim ab Antistite dividuntur. Aget etiam cum ipso Cocchi Rege, uti ritus quosdam Ethnicos ab ipsis auguribus in piperis venditione adhiberi solitos (quando quidem nihil ipsis ea res interest) de nostro commercio tolli permittat. Ab eodem Rege ajunt Indos ex eius ditione, qui relicta Idolis Christiana suscipiunt sacra, fortunis omnibus illic spoliari: Ab eiusmodi immanitate & in omnibus nervis amicum Regem nitentur avertere: & nos ipsi quoque in eandem sententiam ad ipsum literas dabimus.

Qui ex Ethnicis ad Christum sese convertunt, eos audio tanquam sceleratos & sacros ad parentibus, cognatis, amicisque teo egeri, bonis everri, ac summa protinus in saltudine atque egestate versari. Horum tu inopiam sublevanda, communicata cum Vasae re, annuam de meis redditibus pecunia summam decernes distribuendam a Sacerdote, qui eiusmodi Neophytorum instructioni praesuerit. Ceilano insula, regna, uti fertur, adolescentulus, icipis avuncule an parentis effugiens

effugiens manus, Guam Baptismi gratia se contulit. Huius in persona quando ad aliorum conversionem haud leve momentum est, dabitur operam uti doctrina quidem ac moribus in Divi Pauli Collegio cum alumnis ceteris imbuatur: quod verò ad vitium cultumque, attinet, lauto se paravit hospitio, mea impensa copiose ac liberatiter habeatur. Significavit mihi litteras ad Ceilani regnum sibi jus actionemque competere: videbis quidnam hoc sit: totamque rem probe exploratam & cognitam ad me perscribes. Quod autem Tyrannus in suos populares, qui Evangelio credere tam crudeliter savijs, seras quidem illas, verum anen debitas tanto scelere parvas ab eo per te quam primum exigi volo: & gravem audacia mercedem statui: quo intelligant omnes nihil esse mihi antiquius, quam ut omni ex parte integri, incolu-meque ferventur, qui à demonum castris ad Christianam transferant.

Ab Ethnicis artificibus, Christi Domini, Virginis Matris, & Sanctorum imagines pingi, atque adeo circumferri venales, minime decorum est nomini Christiano. Tu ergo cum proscriptioni aut virgarum minus edices, ne cui profano tabulas ejusmodi pingere, aut vendere quoquo modo in posterum liceat. Paraciale Covini templum, ite inq. Colani, dudum inchoata, patere imbribus putrifacienda, turpissimum est. Vtrumque tu architectis ac fabricis adhibitis, quam primum tegendum ac perficiendum curabis. Placet

etiam in vico Noroa templum Divo Thoma Apostolo fieri; Calapore captam sancta Crucis edem absolvis Itemque in Ciorano Insula templum excitari: Præterea, locis idoneis auditoria, scholas institui, ad quas stans diebus non Christiana modo plebs Catechismi causa, verum etiam Ethnicis ad audiendum Evangelium vel inviti conveniant.

Quando quidem in ista mea ditione mihi primum omnium & maximum est obsequium Dei, & Christiana Religioni amplificatio, cupio vehementer & T. Teranis quoque & Bardesius sinibus, quibus mihi nuper Idalcian cecidit, idolorum cultum, ac profanas gentium superstitiones prorsus evelli. Id quod citra tumultum ac vim hoc præsertim initio fiat. Expedis, rationibus ac disputationibus quam lenissime populos edoceri, quanto in errore, ac veritatis ignorantia versentur: quamque vel perperam, vel impium sit, cultum uni debitum DEO, simulacris lapidibusque ab homine tribui. Porro ad eas pellendas tenebras cum alios viros adhibebis virtute & eruditione præstantes, tum verò tu ipse primarios gentis evocare, alloqui, monere non desines, atque omni ratione ad Christum allicere. Qui sese dederint, hosce, in fidem receptos, non tueris modo, sed etiam pro suo quemque capti sibi ornatisque. Hac omnia scito majorem in modum nobis esse cordi: que singula te pro tua industria & probitate sedulo curaturum esse confidimus. Almerini 8. Idus Martias. M. D. XLVI.

DE PROCURANDA CONVERSIONE OMNIUM GENTIUM

LIBRI II.

PARS SECVNDA.

Religiosorum omnium instituto congruere, Hæreticos, aut Infideles juvandi studium.

Religiosis Ordinibus, quantumvis solitudini, ac contemplationi vacent (exceptis forsitan illis, qui Eremiticam vitam profitentur,) valde esse consentaneum, immo expedientissimum, Ecclesiæ conatibus in animarum conversione adjuvare, ostenditur tam ex regulis ac institutis Religiosorum omnium, in quibus animarum studia non interdiciuntur, quam ex multis aliis argumentis. Immo verò Religiosos omnes præ aliis huic functioni esse aptissimos, tum ex fructu à Religiosis Ordinibus in Ecclesia DEI percepto, tum ex aliis capitibus plenissimè comprobatur.

CAPVT I.

Religiosis omnibus, cujuscunque Ordinis sint, valde consentaneum esse proximorum saluti, ac peculiariter Infidelium conversioni studere.

Quamvis ad Petrum ejusque Successores, quibus universalis Ecclesiæ à Christo commissa est, singulari quadam ratione, & debito per Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

tineat, ex non ovibus oves facere, ut ovile unum in Ecclesia consurgat; quia tamen Romani Pontifices per se ipsos id præstare non possunt, decreverunt viros idoneos sibi coadjutores eligere, qui ipsorum auctoritate officium hoc prædicandi gentibus Evangelium obirent: nam et si Episcoporum, qui hac in parte Apostolis successerunt, munus hoc esse videatur; tamen neque Episcopi omnia præstare possunt, & ipsi etiam suarum dioceseon limitibus conclusi sunt. Quare Religiosos Ordines Pontifices sibi in hac functione tanti oneris socios assumpsērunt, qui Apostolica auctoritate freti, totum terrarum orbem